

**Stárnutí má
špatný zvuk**

Ageismus

- Teoretizace a problematizace věku nemá v sociální teorii příliš dlouhou tradici
 - *Ageismus a diskriminace se v sociálně-politické praxi objevují přibližně čtyřicet let*

Ageismus a diskriminace

- Ageismus – proces systematického stereotypizování a diskriminace lidí pro jejich stáří, podobně jako se rasismus a sexismus vztahují k barvě pleti a pohlaví.
- Staří lidé jsou kategorizováni jako senilní, rigidní ve svém myšlení a způsobech
 - Staromódní v morálce a v myšlení

Robert N. Butler (1968)

- Ageismus dovoluje mladším generacím vidět starší lidi jako odlišné od nich samotných
- **Brání jejich identifikaci s touto skupinou, jako s lidskými bytostmi**

Co způsobuje ageismus

- *Stereotypy a mýty o stáří*
 - *Otevřené opovržení*
 - *Averze*
 - *Vyhýbání se kontaktu*
- *Diskriminační praktiky v bydlení, v zaměstnání a ve službách všeho druhu*
- *Přídomek, kreslené seriály, vtipy,...*

Ageismus je manifestován širokým spektrem fenoménů jak na individuální, tak na institucionální úrovni

- Někdy se jedná o účelnou metodu, jakou společnost propaguje pohledy na starší osoby, s cílem setřást část vlastní zodpovědnosti vůči nim
 - Nebo se jedná o vysoce osobní objektiv, chránící mladší osoby (často ve středním věku) před přemýšlením o věcech, kterých se děsí...stárnutí, nemoc, smrt,...
-

- ...předsudky nebo diskriminace ve prospěch věkové skupiny
- Předsudky jsou negativní stereotypy vůči věkovým skupinám
- Diskriminace mladých není tak častá a má méně negativních důsledků jak pro jedince, tak pro společnost

**Později ageismus
definován**

- Adultismus (zvýhodňování dospělých proti dětem)
- Jeunismus (zvýhodňování mladých proti starým)
- Adultocentrismus (přehnaný egocentrismus dospělých)
- Adultokracie (dominantní sociální pozice dospělých vůči nedospělým)
- Gerontokracie (forma vlády významně starších lidí, než je zbytek populace)
- Chronocentrismus (jedna etapa vývoje je důležitější než druhá)
- Pedofobie (strach z dětí a nemluvňat)
- Gerontofobie (strach ze stáří a starých lidí)

Ageismus

- Individuální (mikrosociální)
- Mezosociální (na úrovni sociálních skupin, pečovatelských institucí, firem,...)
- Makrosociální (legislativní úpravy, ageismus vlastní strukturám...management ekonomie...kulturní úroveň...negativní představy o stáří)

Tři roviny ageismu

Ageismus je ideologie založená na sdíleném přesvědčení o kvalitativní nerovnosti jednotlivých fází lidského životního cyklu,

manifestovaná skrze proces systematické, symbolické i reálné stereotypizace a diskriminace osob a skupin na základě jejich chronologického věku nebo na jejich příslušnosti ke určité generaci.

Vidovicová, 2005

- Odborníci uvádí, že staří lidé jsou menšina (?)

(znaky menšiny – tělesné nebo kulturní charakteristiky, které je odlišují od ostatních, zkušenost předsudečných postojů a znevýhodnění, příslušnost k minoritní skupině není dobrovolná, pocit solidarity s jinými příslušníky v téže skupině)

Kdo diskriminuje koho?

- Jako skupina jsou diskriminováni a deprimováni majoritou, ale nedisponují skupinovou identitou a politickou jednotou.
- Submisivní role seniorů je funkcí širšího sociálního a kulturního kontextu.

Úvaha

*Nejlepším vkladem do života je být
svobodný, pohledný, bohatý,
ateistický, heterosexuální mladý
muž s bílou pletí.*

Ageismus se vyskytuje
v kombinaci s dalšími formami
diskriminace

- Ženy stárnou dříve
- Stárnoucí žena je vnímána hůře než muž
 - Výzkumy však dokumentují, že rozdíly jsou spíše kvalitativní...muži jsou vystaveni předsudkům týkajícím se klesající síle a dominanci

Gender – dvě roviny stárnutí

- Nerovnosti ve stáří narůstají (v kontextu dalších ismů – sexismus, rasismus)
- Rozdíl mezi bohatým a chudým třicátníkem je stejný jako mezi bohatým a chudým seniorem
 - Teorie kumulace předpokládá Matoušův efekt (*Kdo má, bude mít ještě více, ale kdo nemá, bude mu odňato i to, co má*)

Teorie kumulace výhod a nevýhod

- Individuální (*strach ze smrti a stárnutí, frustrace a agrese, autostereotypy ze strany seniorů*)
- Kulturní (*hodnotové systémy, jazyk – pohrdavá jména pro seniory, reprezentace seniorů v médiích, humor a literatura*)
- Sociální (*demografie – seniorů je „hodně“, přibývá jich, každodenní život, byznys, marketing, sociální a zdravotní služby, věková segregace, ..*)

Zdroje ageismu (Palmore, 1999)

- Prostorová – seniorské komplexy, domy seniorů, celá městečka, vysoká koncentrace v centrech města, na vesnicích,...
- Institucionální – školství a práce
 - Kulturní – jazyk – my a oni

Věková segregace

- Ve společnosti lovců nízký status
- Prudce se zvyšuje v zemědělství a vlastnictví půdy
- Urbanizace a sociální mobilita ovlivnily rodinné struktury
- Industrializace devalvovala cenu moudrosti a životních zkušeností starých

Historická změna statusu stáří

- Technologický pokrok – status a role starších lidí jsou negativně asociovány
 - Dříve velmi staří lidé – experti na zdraví a dlouhověkost, kontrola na zdroji, vědomosti, expertiza a zkušenosti
 - Prestiž a pozice, autorita, vliv v komunitě, moudrost a víra
 - Dnes ztrácejí jak status, tak moc
-

- Historie pouze dává tušit, že staří byli vážení
- Senioři měli vždy řadu problémů
- Antická literatura zmiňuje jak pozitivní, tak negativní obraz
- Klasická literatura – odpudivé starce, kuplířky, čarodějnice...
- Doporučení Platona...
- Fyzická síla byla vždy velice uznávána
- Rozdíl mezi bohatými a chudými,...

Silná kritika zlatého času stáří

- Existuje tři sta definic, které stárnutí vysvětlují
 - Stáří se těžce uchopuje jako disciplína
 - Odpor ke stáří souvisí se smrtí
 - Stáří je problémem ne-starých
 - Stigmatizace a nálepkování
 - Zdroj negativních obrazů – společnost

**Stále nevíme, proč
stárneme**

- Stará bába, dědula, starý kozel, starej prasák, prašivej dědek, stará panna,...dědoušek, vetchý stařeček...
- Vhodnost pojmů označující staré lidi – důchodce x senior, starší lidé x staří lidé, ...

Zdroj ageismus - jazyk

- Výzkumy – (Bazzini a kol, 1997) – senioři v negativních obrazech, násilné trestné činy, ekonomické problémy, nemocní a nemohoucí.
- Starší ženy – většinou závislé nebo neutrální.
- Starší muži - experti, profesionálové.

Média

- Ekonomická témata, kriminální kontext, zdravotnictví,....
- Pokud je obětí senior – 22 slov, pokud dítě – 330 slov....
- Zabil babičku! Pomočila se!
- Dědečku fuj, na holčičky se nesahá...
- Útulek pro lidi s Alzheimerovou chudobou
- Starší žena – babička
- Mluví se s nimi jako s dětmi
- Aktivní senior jako rarita
- Neliší se bulvár od seriózního tisku

Vidovičová a Sedláková – výzkum v médiích, 2005

- Věková multikulturalita
- Asimilace - popření
- Napojování - koncept úspěšného stárnutí – aktivizace
- Multikulturalismus – kampaň za skutečnou krásu
- **Teorie sociální identity**
- Sociální mobilita – opustit danou skupinu
- Sociální kreativita a sociální soutěžení

Diskuse – strategie vyrovnání

• *A kolik vám je vlastně
let?*

• *A proč vás to tolik
zajímá?*
